

Geen seconde spijt!

Monique Hendriks

*Veel dank aan mijn lieve man Jean met wie
ik samen dit bijzondere avontuur ben aangegaan.*

*Mijn schrijfvriendin Danitsja Roedema wil ik
graag bedanken voor haar taalkundige check.*

*Ik draag dit boek op aan alle nieuwe vrienden
die we in Frankrijk hebben leren kennen en die ons
zo'n warm welkom gaven in dit nieuwe thuisland.*

©Monique Hendriks

Titel: *Geen seconde spijt!*

Jean en Monique emigreerden naar de Franse Pyreneeën...

Auteur: Monique Hendriks

Kaftontwerp: Monique Hendriks

Website auteur: www.moniquehendriks.nl

Website Le Petit Ermite: www.lepetitermite.fr

1e druk: augustus 2019

ISBN: 978 9463 865 609

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur. Aan de in dit boek verstrekte adviezen voor emigranten kunnen geen rechten ontleend worden.

Voorwoord

Emigreren... Veel mensen dromen ervan, denken erover na of zijn concrete plannen aan het maken. Toen mijn man en ik besloten ons Nederlandse bestaan te verruilen voor een avontuur in Zuid-Frankrijk, verslond ik heel wat boeken. Ik wilde graag weten hoe mensen zo'n stap naar een ander land écht ervaren, maar vond daar tussen gortdroge teksten en glorieuze verhalen niet altijd een antwoord op. Ik miste meestal de samenhang tussen de daadwerkelijke praktijk en hoe er van alles geregeld moet worden. En ik wilde ook graag weten hoe zo'n stap voelt, al besepte ik best dat iedere emigratie anders verloopt. In dit boek beschrijf ik het voorbereidende proces, het vertrek en alles wat er op me afkwam. Het geeft een beeld van hoe het is om te integreren in een andere cultuur en van de emotionele en spirituele aspecten van ons proces.

Dit boek bestaat uit vier delen. In het eerste deel bespreek ik wat er voorafging aan de emigratie en in het tweede deel komen praktijkverhalen aan de orde van onze eerste periode van december tot en met december in het departement Aude, dat deel uitmaakt van de Franse regio Occitanië. Tot slot kun je in het derde deel lezen hoe het verder ging en beslaat het vierde deel lijsten en bijlagen die toekomstige emigranten nog wat extra, aanvullende informatie verschaffen.

Zij die graag emigratieverhalen lezen, kunnen hun hart ophalen, zij die zelf de stap ook gaan zetten, kunnen de informatie benutten als een voorbereiding op hun eigen, nieuwe toekomst.

Ik wens je veel leesplezier.

Monique Hendriks

Inhoudsopgave

9 Deel I Ons emigratieproces

10	Nieuwe mogelijkheden
14	Zeeuws-Vlaanderen
16	Loslaten
19	Voetbalmakelaar
23	Import tussen Klorianen
30	Beren op de weg
33	Knopen doorhakken!
36	Klaar in Nederland
40	Waar een wil is, is een weg
43	Een groot contrast
47	Valkuilen voor de emigrant die graag weg wil
50	Taalkundige voorbereidingen
56	Ontdekken en leren
59	Het verlaten van de stam
61	Voorbereiden
64	Heilig Bloed
71	Huis te koop
79	Huizenjacht
85	Zoeken, zoeken, zoeken...
91	Het compromis
95	Klamme handjes
102	Puzzelstukjes
104	Een onmogelijke opgaaf
107	Een warm bad
114	Verhuizen! Eindelijk!
116	Een dun laagje chroom
119	Franse ambtenarij en regeltjes
123	Nieuwe huisdieren

127 Deel II Ons eerste jaar in de Languedoc

December	Het definitieve vertrek	128
	Mini verdwenen	132
	Uitladen, uitpakken en schoonmaken	135
	De auto op Frans kenteken zetten	137
	Geland	143
Januari	Nieuwjaar in Frankrijk	147
	Naar de burgemeester	149
	Een ik-vertrek moment	152
	Blauwe Appeldag	155
	Onzichtbare krachten	158
	Het beklimmen van de Montségur	164
Februari	Het Franse tempo	169
	Het kentekendrama	172
	Zeeuws-Vlaanderen laat ons niet los	176
	De Fransen verstaan	181
Maart	Een bank met veel codes	185
	De auto	187
	Rijden-rijden-rijden	190
	Een Franse inwijding	194
April	De Paasborrel	200
	Minder dieren, meer natuur	204
	Tegenvallers en gezelligheid	210
	Roulottes zonder wielen	213
	Zuid-Franse logica	215
Mei	Ditjes, datjes en wachten	220
	Natuurtaferelen bij huis	225
	Mezelf herprogrammeren	228
	Hemelse cadeautjes	233

Juni	Het tellen van zegeningen	238
	Gezelligheid	239
	Een Frans bedrijf beginnen	242
	De sfeer van de bokaal	246
	Terugkijken heeft geen zin	251
Juli	Meertalig worden	256
	Juli-gezelligheid	260
	Een bedrijf inschrijven is toch niet zo makkelijk	264
Augustus	Jaloezie	270
	Mantra's en muziek op een bergtop	272
	Formulieren	275
	Zuivere grond	279
September	Het land waar niemand haast heeft	284
	Fransen zijn grappig	286
	Feestjes, feestjes, feestjes	289
	Vreemde bollen	292
Oktober	Te laat	298
	Melancholie	303
	Hoog en redelijk droog	305
	Een fundament	313
	Natuergefluister	315
November	Oplichting	321
	Het internationale diner	325
	Gevloerd	328
December	Gilets Jaunes	332
	De art de la table	337
	Wensen	345

349 Deel III Hoe het verder ging

Een nieuwe deadline	350
De schildpad en de scorpioen	351
Als cordialement verandert in amicalement	355
Resumerend	359

377 Deel IV Bijlagen

Emigreren met kinderen	366
Emigreren met dieren	369
Huizen zoeken in Frankrijk	374
Een hypotheek aanvragen in Frankrijk	375
Een bedrijfsplan schrijven voor toeristische verhuuractiviteiten	378
Contact leggen met een Franse notaris	380
Aandachtspunten voor toekomstige emigranten	381
Stappenplan auto invoeren	391
Een toeristisch verhuurbedrijf inschrijven bij de Ch. de Commerce	394
Een Franse ziektekostenverzekering afsluiten	395
De boekhouding van een klein toeristisch bedrijf	399
Algemene Voorwaarden opstellen	402
Eerste hulp bij fraude	403
Belangrijke adressen en websites	404

405 Meer boeken lezen van mijn hand?**407 Wil je op de hoogte blijven?****409 Indexwoorden & Franse termen****411 Geraadpleegde bronnen**

Deel I

Ons emigratieproces

Nieuwe mogelijkheden

Zo'n vijftien jaar geleden besloep het emigratievirus ons voor de eerste keer. Mijn man Jean en ik woonden in een bedrijfspand op een industrieterrein in Veldhoven en op dat moment was een verkoopproces van ons transportbedrijf in volle gang, een middelgroot bedrijf met meer dan twintig medewerkers.

Terugkijkend op de drukke tijd die we toen de rug toe gingen keren, kan ik nog steeds niet bevatten dat het ons lukte om zoveel activiteiten in één dag te proppen. We waren duizendpoten geweest die alles van A tot Z samen hadden geregeld, van prijsopgaven, personeelszaken, wagenparkbeheer, boekhoudkundige zaken tot afspraken met vertegenwoordigers. En altijd was er wel iets onverwachts gebeurd dat om een oplossing vroeg. Een wagen die in de prak werd gereden, een zieke chauffeur of een nieuw teamlid dat de weg kwijt was. Spoedzending na spoedzending was aangekomen op de goede plek. In de voorbije jaren waren er door ons team miljoenen pakketten vervoerd. We blonken uit ten opzichte van concurrerende bedrijven omdat we allerlei specialistische werkzaamheden uitvoerden.

Soms had een zending extreem veel haast, bijvoorbeeld als er een complete fabriek stil lag. Voor bloedspoedmomenten hadden we zelfs een freelance piloot tot onze beschikking die dan met zijn vliegtuig naar de bestemming vloog. Met name de jonge medewerkers reden routes in bussen en bakwagens door Nederland, maar we waren vooral gespecialiseerd in het verzorgen van spoedzendingen door heel Europa. Dagelijks waren ervaren chauffeurs van ons naar het buitenland geracet, naar Spanje, Duitsland, Zwitserland... Altijd hadden we in de gaten gehouden wie waar zat en hoe laat een pakket ongeveer op de bestemming terecht zou komen. In de transportwereld wordt *tijd* verkocht en iedere dag was als een te lopen race geweest.

Jean en ik hadden samen vanuit ons kantoor continu alles geregeld en soms moest daar nog een extra tandje bijgezet worden. Dat was wel eens de spuigaten uitgelopen. Ik herinner me nog hoe we voor een vaste klant voor een spoedzending naar Schiphol samen in een bus stapten tegen twaalf uur 's avonds, omdat we op dat moment geen medewerkers meer beschikbaar hadden. Ik ging dan mee om Jean wakker te houden. Als we dan tegen vijf uur 's nachts weer thuiskwamen en ons bed opzochten,

tringelde 's ochtends vroeg weer de wekker en begonnen daarna de telefoons te rinkelen. Met zwarte wallen onder onze ogen kropen we dan maar weer achter onze bureaus en hielden we ons met koffie, cola en sigaretten op de been.

We waren altijd 's ochtends rond half zeven begonnen en meestal konden we de werkzaamheden beëindigen tegen elf uur 's avonds. De vrije zondagmiddag werd benut om boekhoudkundige zaken op orde te brengen, omdat we daar doordeweeks geen tijd voor hadden. Jean had werkweken van gemiddeld tachtig á negentig uur achter de rug, mijn gemiddelde lag op zestig uur en ik besteedde daarnaast nog wat tijd aan het huishouden en wat eigen bezigheden. We hadden vier telefoonnummers en er daar overdag ieder twee van bemand. Tijdens onze werktijden werden we continu gebeld. Soms gingen de vier telefoons tegelijk over en kwamen we handen en voeten tekort.

Het was op doordeweekse dagen een zoete inval geweest van medewerkers en we hadden altijd geprobeerd alles zo leuk mogelijk voor iedereen te houden met oog voor ieders welzijn. Mensen werkten graag bij ons, iets dat ook tot uitdrukking gekomen was in het ziekteverzuim, dat haast nihil was. Hoewel iedereen een baan bleef houden, waren er toch verschillende medewerkers die een traantje wegpinkten toen we stopten. Jean en ik hadden enerverende, maar zware jaren achter de rug waarin er weinig tijd was geweest voor ontspanning, laat staan voor een vakantie.

En ineens was daar die rust...

Als ik aan die periode terugdenk, kan ik dat ambivalente gevoel zo weer herbeleven. Van enorme drukte naar de stilte keren, was haast een vorm van afkicken en overdag had ik de hele tijd het idee dat ik iets *moest* doen. Het feit dat ik in die rustige periode soms enorm schrok als de telefoon ging en er dan een onaangenaam sidderend gevoel door mijn hele lichaam trok, zegt genoeg. Tijdens een verjaardagsfeest bij een vriendin nam ik zelfs uit automatisme haar telefoon op en noemde ik onze bedrijfsnaam. Het heeft ook lang geduurd voordat ik het gerinkel van telefoons niet meer in mijn hoofd hoorde.

We hadden onszelf getraind en waren meegegroeid in ons steeds groter geworden bedrijf, maar we waren daar ook slaven door geworden, slaven die een eigen gevangenis hadden gecreëerd. Het had ons geen windeieren gelegd, maar wel fysiek en mentaal een enorme tol geëist. Meer vrijheid

en niet dagelijks een wekker horen was als een bevrijdende droom die uitkwam.

Daar waar voorheen onze dagen van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat werden opgeslokt door allerlei werkzaamheden, opende zich een nieuwe toekomst die we zelf konden inkleuren. Één ding wisten we zeker en dat was dat we nooit meer de hectiek van een eigen bedrijf met veel medewerkers zouden opzoeken.

Er waren verschillende opties. We konden een ander bedrijf opstarten of allebei een baan zoeken en onze woning met bedrijfsruimte aanhouden. We realiseerden ons echter dat we onze grote loods niet meer nodig zouden hebben en daarom was de aankoop van een ander woonhuis ook een mogelijkheid die de revue passeerde. Die optie zou de maandlasten verlagen en omdat het idee van een lagere hypotheek ons wel aanstond, besloten we dat ons huis verkopen de eerste stap was. We plaatsten een *te koop*-bord in onze tuin.

Deze fase gaf ons tevens wat bedenktijd om te beslissen wat we nou écht wilden gaan doen. We waren moe. Doodmoe. Toen alle werkzaamheden stopten, merkten we pas goed hoe *total loss* we ons voelden en hoeveel energie het zelfstandig ondernemerschap van ons had opgeslokt. De eerste vrije maand hebben we haast continu geslapen. We stonden telkens eventjes op om onze dieren te verzorgen en wat te eten te maken, maar kropen daarna meteen weer onder de warme wol.

Er kwamen verschillende aanbiedingen op ons pad vanuit ons bedrijfsmatige netwerk. Jean kreeg een baan aangeboden als hoofdplanner bij een grote transporteur, mij werd de vraag gesteld of ik interesse had om drie vestigingen van een uitzendorganisatie te gaan leiden. We bedankten vriendelijk voor beide opties. We wilden geen fulltime banen meer met allerlei verantwoordelijkheden en na een broodnodige winterslaap werd het tijd om de balans op te maken.

Emigratie kwam ter sprake, want het springen in een onbekende diepte, en daardoor een heel ander leven aanvangen, had wel iets.

Maar als we zoiets zouden doen, naar welk land zouden we dan gaan?

Frankrijk, Spanje, Portugal, Curaçao? We twijfelden.

Tijdens een speurtocht op makelaarssites kwam ook de mogelijkheid in beeld om een huis zoeken in een goedkopere regio. Jean bezigde wat activiteiten in vastgoed en ik had verschillende dierenstudies voltooid en

wilde mijn vier jaar daarvoor in Veldhoven opgestarte alternatieve dierenpraktijk dolgraag voortzetten. Die praktijk, en de daarmee gemoeid gaande studies, hadden me voorheen vanwege de andere werkzaamheden nog wat extra drukte gegeven, maar ik werkte met zoveel liefde met dieren dat ik destijds alles had gedaan om ook dat boeltje draaiend te houden. Dat was dankbaar en verantwoordelijk werk op een andere manier dan alle regelmatig die komt kijken bij te vervoeren pakketten. Als we beiden vol gas zouden gaan voor dat wat we fijn vonden om te doen, zouden we ons prima kunnen bedruipen.

We maakten een lijstje met wensen, waarop rust en ruimte belangrijke verlangens bleken. Duidelijk werd dat we het stadse leven wilden ontvluchten. Maar waar zou dit voornemen ons naartoe leiden?

Naar een dorpje op het Brabantse platteland, naar Drenthe, Friesland?

Het stukje Nederland tegen de Belgische grens kwam in beeld. Verschillende malen sprongen we in de auto om daar langs stille dorpjes en door rustgevend natuurgebieden te toeren.

Vrij rationeel besloten we om niet naar het buitenland te vertrekken, maar naar de provincie Zeeland te verkassen. In Zeeuws-Vlaanderen zouden we precies vinden wat we zochten. Bourgondische gemoedelijkheid, strandjes met uitzicht op de Schelde, prachtige vergezichten, paarsrode zonsondergangen en betaalbare huizen met ruimte en grond. Een groot voordeel van in Nederland blijven, was dat we geen vreemde taal hoefden te leren. Als je weet dat Zeeuwen van iedere G een H maken en omgekeerd, kun je het meeste wel verstaan. *Een gek wordt een hek en een hek een gek.* Als we het in Zeeland niet naar ons zin zouden hebben, konden we alsnog de grote stap wagen richting een vreemd land, redeneerden we. Het leek op dat moment een goede optie en huizen hadden we in Zeeuws-Vlaanderen voor het uitzoeken.

Toen we ons Veldhovense bedrijfspand verkochten, kochten we direct een royale woning in een rij met een enorme tuin. Dat gedateerde pand had voorheen dienstgedaan als meubelzaak, was daarna een café geworden en later omgebouwd tot woonhuis. In de tuin bevond zich een werkplaats die vroeger gefungeerd had als meubelmakerij en die na onze verhuizing de perfecte praktijkruimte zou worden voor mijn werkzaamheden met dieren.

Zeeuws-Vlaanderen

Ik herinner me nog goed dat we op de eerste verhuisdag bij ons gekochte huis arriveerden. Onze nieuwe overbuurvrouw klampte zich huilend aan me vast en vertelde me dat haar man die nacht was overleden. Ik kende haar niet, maar dat mensen me vaker vastpakken en bij me uithuilen, ben ik wel gewend. Geen idee waarom ik dat aantrek.

Daags daarna, toen we net een klein beetje op orde waren, hoorden we een kip krijsen. Buren verderop in de straat hadden die avond zin in kippensoep. De bij de overbuurman zo vredig grazende schapen en hun lammetjes werden in een trailer geladen voor een laatste reis naar het slachthuis. Door de polders suïden kogels van jagers. Het was allemaal even slikken voor ons als vegetariërs, maar oké, in een afgelegen boereengebied kun je zulke dingen verwachten. Ik prijsde me al gelukkig dat ik niet zo vaak meer geconfronteerd werd met volgepropte slachtrailers, zoals dat in Brabant het geval was, en ik vond het ook prettig om de kalfjes die bij de Brabantse megastallen in plastic iglo's vertoefden niet meer te horen huilen om hun moeders.

We gingen ons inburgeren in het Zeeuwse. Moeite hoefden we daar in het begin niet voor te doen. De deur werd platgelopen. Dorpsbewoners stelden zich voor en informeerden wie we waren. Een warm welkom dat we niet verwacht hadden, want Zeeuwen staan immers buiten Zeeland bekend om hun stugheid. Dat was dus al een eerste meevaller.

In die begintijd was het bij ons regelmatig de zoete inval. Ik vond het leuk en mijn zelfgebakken taartjes en pannen vol verse soep vonden gretig aftrek.

De aanloop in de eerste maanden bleek vooral *durpse* nieuwsgierigheid en we werden zelden ergens terug op bezoek gevraagd. Mensen propten zich vol en verdwenen weer. Men grapte dat het lekker goedkoop was om thuis geen koffie te hoeven zetten. We moesten daar hard om lachen, tot we in de gaten kregen dat velen zulke opmerkingen ook daadwerkelijk meenden. Ieder die maar iets aan de weet was gekomen, kletste het door aan de rest van de straat.

Als ik de ramen stond te zemen, kwamen dorpelingen een praatje maken, al bestond dat voornamelijk uit het verspreiden van roddels over anderen. Als ze echter het gespreksonderwerp zagen langslopen, werd zo'n persoon begroet met een uiterst vriendelijke glimlach. Achterbaks? Ja, zeker.

Belgische vrienden hebben me verzekerd dat de Zeeuwen dat van de Belgen hebben overgenomen. Dat is dan ook het enige, want de hartelijkheid en gastvrijheid zoals die bij onze Belgische vrienden troef is, kennen Zeeuws-Vlamingen niet.

Als Brabantse ben ik dat ook anders gewend. Je eet met elkaar, gaat met elkaar uit en in Brabant zijn er veel meer zoals ik, die geen blad voor de mond nemen en liever iemand persoonlijk aanspreken wanneer er wat wringt, dan dat middels achterklap te doen. Dat gezegd hebbend ben je in Brabant wel anoniemer en begeef je je in een eigen kring. Buren zijn daar niet zo bezig met elkaars reilen en zeilen en mensen in de straat ken je amper. In een plattelandsdorp is dat anders en dat heeft nadelen, maar tegelijkertijd ook iets gemoedelijks.

Dat we er onze draai vonden, kwam mede omdat mijn dierenpraktijk prima liep, nog beter dan in Veldhoven. Ik verzorgde diergedragsconsulten, behandelde allerlei dieren met homeopathie en had mijn aanbod uitgebreid door diverse cursussen te organiseren. Ik had verwacht dat mijn dierenbezigheden zouden afnemen vanwege de afgelegen locatie, maar dat bleek niet het geval, want uit heel Nederland en België kwamen klanten en cursisten.

Een Brabantse klant die lyrisch was over de resultaten van mijn bij paarden toegepaste behandelingen, had naast zijn woonhuis in een Brabants dorpje een paardenbox voor me ter beschikking gesteld. Daar behandelde ik steeds een dag in de maand paarden middels handoplegging, homeopathie of aromatherapie. Hij regelde de consulten en ik hoefde alleen maar te komen opdraven om daar telkens een paar trailers met begeleiders en paarden aan te treffen die om de beurt naar de box liepen voor een consult. Jean ging altijd met me mee en zo bleven we lange tijd toch nog een beetje verbonden aan de provincie waarin we geboren zijn.

Het prettige van Zeeland was dat ik weer wat meer aandacht kon besteden aan mijn aangeboren paranormale begaafdheid en aan spirituele zaken. Voordat ons bedrijf groot was geworden, had ik een aantal jaren voor een paranormale stichting werkzaamheden verricht. Ik bemande in die tijd een ufo-meldpunt, verzorgde lezingen, gaf voorlichting op paranormale beurzen en was een deelnemer op diverse ParaVisie manifestaties. Ik was tevens na een dubbelblind-test geselecteerd voor een Nederlandse experimentele werkgroep die bestond uit paragnosten en onder leiding

stond van parapsycholoog Richard Krebber. De groep verrichte paranormaal onderzoek bij misdrijven in samenwerking met de recherche. Ik bezocht dan locaties waar zich zaken hadden afgespeeld die het daglicht niet konden verdragen en deelde mijn bevindingen. Ik schreef ook lappen tekst over doorgekregen informatie bij stukjes stof van kleding die ik toegestuurd kreeg en waaraan de energie kleefde van een vermist persoon. Hoewel het paranormale niet uit te schakelen is, was het door alle tijd die ons transportbedrijf van me vergde in het verleden langzaam op een lagere pit komen te staan. Zeeland gaf me de rust om weer consulten te verzorgen voor mens en dier waardoor ik mijn paranormale antenne weer wat actiever benutte.

In Zeeuws-Vlaanderen hadden we *een terug in de tijd gevoel*. Voor mij als stadse voelde het al gauw alsof de klok daar zo'n dertig jaar geleden tot stilstand is gekomen. Aanvankelijk vonden Jean en ik dat charmant, al deed het ons wel beseffen dat we echt in een achtergebleven gebied waren terechtgekomen.

Het was allemaal even wennen, maar we zouden het in Zeeland wel uithouden. Rust en ruimte in overvloed, een leuk lopend bedrijfje en een prettig huis op vijf minuten rijden van een strandje waar we buiten het hoogseizoen hooguit af en toe letterlijk een kip tegenkwamen en waar met name onze honden erg van genoten. De mentaliteit van de mensen viel tegen, maar de omgeving was prachtig en er was weinig criminaliteit. Er waren slechtere plekken waar we hadden kunnen belanden en ons leven kabbelde verder. Het was alsof we op een bootje zaten dat rustig op golven deinde. En zo dobberden we een aantal jaren voort.

Loslaten

Na een jaar of acht in Zeeuws-Vlaanderen te wonen, kreeg ik er moeite mee om steeds in mijn praktijk geconfronteerd te worden met zieke dieren. Dagelijks zag ik honden die ernstige kwalen hadden, katten die soms op sterven na dood waren en eigenaren voor wie mijn aangeboden alternatieve therapieën de laatste aan te grijpen strohalmen waren. Mijn praktijk liep hartstikke goed en ik had een wachtlijst van zo'n tachtig mensen die een schriftelijk of praktijkconsult wilden. Die wachtlijst begon me echter ook te benauwen. Soms lag ik 's nachts wakker en dacht ik aan het verdriet dat sommige klanten hadden of werd ik overmand door

ergernis als mensen een dier met een gedragsprobleem toch naar een asiel bleken te hebben gebracht en een ingezette therapie niet even een kans gunden. Het was niet zo dat ik daar compleet aan onderdoor ging, maar werken met dieren vergt best heel wat van een betrokken therapeut. Af en toe verrichtte ik op vrijwillige basis wat werkzaamheden voor dierencentra en dat gaf soms ook stress. Ik hielp dan met het vangen van verwilderde katten, redde zieke hondjes en zorgde voor bewijsmateriaal als er ergens paarden mishandeld werden. Korte tijd heb ik zelfs inspecties verricht voor een dierenorganisatie, maar daar nam ik al snel afstand van, omdat ik de confrontaties met dieren in broedfokkerijen en zwaar mishandelde dieren zelf mentaal niet goed aankon. Het had ook de nodige dreigementen in mijn richting opgeleverd van foute figuren uit de dierenhandel. *"Vrouwke, als gij denkt hiermee te kunnen doorgaan, dan kom ik langs met mijn honkbalknuppel. Ik weet waar je woont."* Ik denk dat ik het wel had volgehouden als dieren echt gered konden worden uit miserabele situaties en hun mishandelaars justitieel zouden worden aangepakt, maar aangezien beide nauwelijks in Nederland gebeurt, constateerde ik dat die werkzaamheden me veel ergernis opleverden zonder resultaat en besloot ik mezelf niet meer te kwellen met het opzoeken van zulke heftige taferelen.

Vanwege mijn kennis op het vlak van *animal hoarders*; mensen die dwangmatig dieren verzamelen, was mijn expertise ook nogal eens gewenst, met name nadat ik mijn boek *De horror van animal hoarding*¹ had gepubliceerd. Regelmatig kreeg ik vooral beeldopnames onder ogen van dieren die in zeer schrijnende situaties verkeerden. Knaagdieren vol wonden, met urine doordrenkte huizen waarin tientallen katten bivakkeerden, groepen paarden die verstoken van voer en water tot hun knieën in de mest stonden in afgelegen schuren... Allemaal dierenlachtoffers die gedupeerd werden door zieke eigenaren die in Nederland niet aangepakt of behandeld worden.

Ik had mijn tanden twaalf jaar lang vastgebeten in mijn praktijk, vier jaar in Veldhoven, acht jaar in Zeeland, en alles in mijn dagelijkse leven was gaan draaien om mijn dierenbezigheden, ook in privé-tijd. Ons Zeeuwse huis was een halve dierenopvang, waar vogeltjes met kapotte vleugeltjes herstelden in een tuinvolière, eendjes met gebroken pootjes in een opblaasbadje zwemoefeningen deden en waar Jean en ik

gedragsgestoorde honden socialiseerden. De voldoening daarvan was overigens groot. Het was heerlijk om een vogel weer vrijheid te kunnen schenken, een genezen eendje los te laten bij de vijver en de vorderingen te volgen die getraumatiseerde honden maken.

Niet alles kende een zwaarte. Het verzorgen van privé-trainingen in de tuin waarbij ik eigenaren met honden met agressieproblemen hielp of kinderen leerde hoe om te gaan met hun huisdier was vrij relaxt en een opgezet dierenvoerhandeltje liep ook prima. Aanmeldingen van deelnemers voor cursussen stroomden nog steeds binnen, al had ik de cursusriedels al zoveel keren opgesomd dat ik daar op een gegeven moment zelf nog maar weinig voldoening aan beleefde. Ik besefte dat als ik vooral het dierenleed uit mijn leven wilde bannen, stoppen met mijn praktijkbezigheden de enige optie was. Misschien had ik last van een premature menopauze, maar ik *moest* gewoon wat anders gaan doen.

Het was best een moeilijke periode voor me omdat ik iets losliet wat ik jarenlang erg graag en met veel inzet had gedaan. Ons transportbedrijf voelde voor ons niet als een kindje, maar in mijn dierenpraktijk zat mijn hele ziel en zaligheid.

Terwijl ik de consulten afbouwde en mijn voerhandeltje nog een tijdje aanhield, werd het tijd om na te denken over een studie of over de opstart van een bedrijf in een andere sector. Dat riep meteen weer allerlei vragen op, want wat zou ik dan gaan doen? Omdat ik over de vaardigheid beschik om sterke brieven te schrijven en zelf ook wat aangespannen rechtszaken heb gewonnen, had ik van verschillende kanten te horen gekregen dat ik een goede advocaat zou kunnen zijn. Ik overwoog daarom rechten te gaan studeren, maar dacht ook na over het starten van een boekenshopje of winkeltje in tweedehandskleding. Voor een baas gaan werken komt niet meer *im Frage* wanneer je al zolang als zelfstandig ondernemer de kost verdient.

Jean en ik besloten ons wat meer op vastgoed te concentreren door kleine goedkope woningen in Zeeuws-Vlaanderen aan te kopen, op te knappen en weer door te verkopen. Daardoor brak er een tijd aan waarin ik stond te stuken, schilderen, behangen, keukens ontwierp, woonkamers inrichtte en grappige luikjes maakte om naast ramen te hangen om zo steeds ieder project aantrekkelijker te maken voor verkoop. Jean concentreerde zich op de technische kanten, schakelde klussers in voor dingen die we niet zelf

konden en haalde alle benodigde spullen met zijn bus. Samen legden we laminaatvloeren. Hoewel het heel iets anders was dan we voorheen hadden gedaan, was het erg leuk om te doen en we vonden het ook fijn om weer samen te werken, zoals we dat bij ons transportbedrijf ook hadden gedaan.

Tijdens ons voortkabbelende leven deden we veel leuke dingen, wandelden we regelmatig met onze honden langs de Schelde en hadden we natuurlijk ons prettige stulpje in die mooie omgeving, alleen stond dat huis wel in *Zeeuws-Vlaanderen*.

Misschien hadden we beter naar een zonnig land kunnen emigreren, graptten we wel eens tegen elkaar op regenachtige dagen en dan filosofeerden we over waar we dan naartoe zouden kunnen gaan. Het idee om je thuisland achter je te laten, kan benauwend zijn voor mensen, maar voor ons voelde dat niet zo. Het leek ons heerlijk om te verkassen, nieuwe dingen te ontdekken en vooral om Zeeuws-Vlaanderen te verlaten. Toch kwam het er niet van.

Voetbalmakelaar

Jean werd benaderd door een kennis uit een nabijgelegen dorp met de vraag of hij interesse had het vervoer te verzorgen van een jeugdvoetballer die geselecteerd was door een Brabantse professionele voetbalclub. Ze wist dat we voorheen een transportbedrijf hadden gehad en daarom was hij in haar gedachten geschoten. Vanuit het afgelegen Zeeuws-Vlaanderen was de knul niet in staat om zelfstandig te reizen. Een trein is in die regio een onbekend voertuig en busverbindingen zijn er niet goed geregeld. Twee uur wachten op de volgende bus is in kleine dorpen meer regel dan uitzondering. Ze zond Jeans gegevens door naar de voetbalclub en hij werd uiteindelijk begeleider van niet alleen die jongen, maar ook van een ander Zeeuws talentje dat voetbalde bij dezelfde club. Zodoende karde Jean doordeweeks twee maal daags met de knullen op en neer om ze naar het Brabantse land te brengen en weer op te halen. Regelmatig bezochten we in de weekenden wedstrijden waardoor ik ook een beetje in de voetbalwereld rolde. Een prettige ontwikkeling, omdat deze bezigheden ons in ieder geval een beetje uit het Zeeuwse trokken. Het was gezellig en we kregen een band met deze spelers. Vooral Jean maakte veel met ze mee, begeleidde ze bij hun kennismaking met de

gezelligheid maar ook met de gevaren van een grote stad en ondersteunde ze waar hij kon. Als we samen in de weekenden wedstrijden bezochten, maakte ik foto's van hun teams, wat alle spelers hartstikke leuk vonden. Gedachten over emigratie verschoven naar de achtergrond, al spraken we er wel nog af en toe over.

Een van de jongens kwam regelmatig bij ons eten en omdat hij niet zo goed kon leren, hielp ik hem vaak op zondagen met zijn huiswerk, waardoor het hem uiteindelijk lukte een diploma te halen.

Toen Jean zo'n twee jaar zijn werkzaamheden had uitgevoerd, wilde deze jongen graag een gesprek met ons hebben. Tijdens dat gesprek vroeg hij of we hem bij zijn carrière wilden begeleiden. *"Jullie hebben veel bedrijfservaring en ik vertrouw jullie. Er komt zoveel op me af de laatste tijd. Ik word benaderd door mensen van clubs en weet dan niet goed hoe ik moet reageren. De kans is groot dat ik in de toekomst een contract zal krijgen. Willen jullie mijn belangenbehartigers worden?"*

Dat leek ons erg leuk om te doen, maar we gaven aan dat als we dat zouden doen, we geen louche bedrijf wilden zijn dat de regels, die op dat moment voor zaakwaarnemers golden, zou omzeilen via ingeschakelde advocaten of schimmige transacties met clubs. Het was een geboden uitdaging die voor mij als geroepen kwam.

Ik besloot een geregistreerde FIFA zaakwaarnemer te worden en meldde me daarvoor aan bij de KNVB in Zeist. Ik kreeg een hele berg Engelstalige paperassen toegezonden die ik moest bestuderen en waarvoor ik dan later een examen moest afleggen. Het was gortdroge materie die bestond uit mappen gevuld met doodordinair stampwerk, zoals wettelijke bepalingen, uitzonderingen, jurisprudentie en praktijkvoorbeelden vol rekenwerk. Om wereldwijd contracten te mogen onderhandelen moest ik van heel wat wetten en regels op de hoogte zijn, maar ik vond het leuk. Het deed me denken aan de advocatuur, iets wat in het verleden al mijn interesse had.

De voetbalwereld kent ook landgebonden, uitzonderlijke bepalingen ten aanzien van arbeidsrecht en dat maakte het allemaal extra interessant. Ik had lange tijd niet meer gestudeerd en vond het best lekker om mijn hersens weer eens flink te laten kraken. Ik studeerde hard, in de wetenschap dat er maar een klein percentage voor het moeilijke examen slaagt. Op de examendag waren er van de 38 geëxamineerden slechts twee die hun officiële FIFA licentie behaalden. Ik was er daar één van en

werd een van de weinige vrouwelijke voetbalmakelaars. Dat bracht ons een nieuw bedrijf en leidde ons leven in een nieuwe richting.

Ik had de jongen die de aanleiding was voor deze wending aangegeven dat ik bij zijn eerste contract zijn belangen gratis zou behartigen. Dat deed ik heel bewust. Ik wilde niet dat geld een rol zou spelen in de met hem opgebouwde vriendschap, mede omdat deze situatie door met name andere mensen geïnterpreteerd kon worden als belangenverstrengeling of als een vorm van misbruik maken van de situatie waarin dit jonge mens verkeerde. Ik vond het ook helemaal niet erg om werkzaamheden op dat vlak voor hem te verrichten zonder vergoeding. Bij andere spelers die ons kantoor zou aantrekken, zou dat anders zijn, maar bij hem niet. En dus sprak ik met clubs die interesse hadden in hem als speler en reisde ik met Jean naar vliegvelDEN om buitenlandse zaakwaarnemers te woord te staan die door clubs naar Nederland waren gestuurd en die deze jeugdvoetballer naar me had doorverwezen. Ik lichtte zijn familieleden in over ontwikkelingen en dat deed hij zelf ook, maar er kwam weinig respons van hun kant. Het leek of het ze allemaal niet zo interesseerde. We zagen ze ook maar schaars langs de lijn verschijnen als hij wedstrijden had. Zelfs als hij in het buitenland speelde, stond hij er bijna altijd helemaal alleen voor en kreeg hij niet eens wat blikjes limonade mee of geld om er iets te kunnen kopen. Wij vonden dat erg sneu, sprongen bij en moedigden hem wel aan.

Via de landelijke vereniging van zaakwaarnemers nam ik deel aan allerlei aanvullende seminars ten aanzien van verzekeringen, image rights, transfermogelijkheden en interessante contractbepalingen. Jean sjeesde me van businesscentrum naar dialogues houses en ik legde goede contacten.

Met name het werken met jonge mensen was ontzettend leuk, dat hadden we ook al eerder ervaren bij ons transportbedrijf. Al het bijkomende regelwerk was bij ons in goede handen door alle bedrijfservaring die we op allerlei vlakken hadden opgedaan.

Wat was het aanvankelijk heerlijk om weer wat meer in de drukte terecht te komen en hele andere werkzaamheden te hebben dan voorheen. We reisden door heel Nederland langs voetbalvelden en vertoefden ook regelmatig in het buitenland. Zulke werkvakanties combineerden we dan met sightseeingtours. De voetballerij duwde ons weer midden in het leven

en we maakten kennis met allerlei mensen en culturen.

Het voetbalwereldje bleek echter nog viezer dan we dachten. In korte tijd waren we getuige van dubieuze adopties die adoptieouders veel geld opleverden, Grieken die probeerden jonge jongens te *verkopen* en een collega spelersmakelaar die met de dood bedreigd werd. Binnen voetbalclubs lopen mensen rond die gespecialiseerd zijn in het doorgronden van de psyche van ouders en kennis van gelaatskunde benutten om vaders en moeders tegen elkaar uit te spelen om zo diens kinderen een oor aan te naaien met contracten vol ongunstig uitvallende bepalingen. Wie oren en ogen goed openhoudt in dat wereldje, merkt al gauw dat er veel zaken voor verbetering vatbaar zijn. We moesten onze draai vinden op locaties waar smeergeld een normaal fenomeen bleek, afspraken structureel niet werden nagekomen en waar werkelijk niemand te vertrouwen was. Ondanks dat, prezen we onszelf om onze eigen eerlijkheid en vertrouwden we op onze mensenkennis, opleidingsachtergronden en ervaring. We bleven gewoon onszelf en deden niet mee aan alle rottiigheid. Spelers zouden dat doorzien en op die grond juist voor ons kantoor kiezen.

En zo geschiedde het. We hebben een vijftal jeugdvoetballers en een coach bijgestaan bij hun carrière, maar ook bij andere activiteiten, van studiebegeleiding tot mentale ondersteuning. Vanuit oprechte intenties gaven we hen de best denkbare begeleiding, terwijl we poogden ons staande te houden tussen louche figuren die ouders met cadeaus zoals keukens en auto's of geld probeerden over te halen tot het tekenen van schimmige contracten. We zagen hoe jonge voetballers gepaaid werden met spelcomputers, scooters en vage beloften. *"Ik breng jou naar Barca, geloof me!"*

De jeugdspeler die de aanleiding was geweest voor de ommekeer in ons leven, viel daar uiteindelijk ook ten prooi aan. Zijn familieleden dwongen hem tot keuzes die geheel tegendraads waren aan zijn wensen en onze adviezen. Ze vulden hun zakken over zijn rug en ontnamen hem mooie toekomstkansen. Zo vergooiden ze zijn complete carrière. De door Jean voorspelde negatieve uitkomst van hun gezette stappen, kwam helemaal uit.

En toen waren we ineens een paar drukke jaren verder en brak er zomaar een dag aan waarop we ons realiseerden dat de zieke omgeving waarin we

waren beland helemaal niet goed bij ons paste. Ons leven had zich gevuld met hectiek en ergernissen en we brachten veel tijd in files op snelwegen door. Was dit niet juist wat we in het verleden waren ontvlucht?

De periode die we achter de rug hadden, kende ook weinig bezinning. We merkten dat we helemaal geen zin meer hadden om ons te begeven tussen duistere figuren in een omgeving vol egotripperij en merkkleding. We hadden ons vastgeklampt aan een hunkering naar verandering, maar vonden langs de groene velden met witte lijnen geen voldoening meer. Een ander aspect van ons leven was ons ook volkomen duidelijk: *Zeeland was het allemaal nét niet.*

Import tussen Klorianen

We waren Zeeuws-Vlaanderen zat. Het vlakke land, de bejaarde bumperklevers en de schaarste aan winkels kenden we inmiddels wel. We woonden in een straat die vernoemd was naar het voorheen gelijknamige dorpje Groenendijk, dat inmiddels samengevoegd was met het grotere Kloosterzande.

De bewoners in dat stukje Zuid-Nederland worden vaak in groepen ingedeeld, met als hoofdgroep zij die van Kloosterzande komen, *Klorianen* genoemd, én de echte *Groenendiekers*, een uitstervend ras dat al in Groenendijk woonde voordat het dorp werd toegevoegd aan *Klôster*. Veel van die *Groenendiekers* hielden stug vol dat hun dorp Groenendijk heette en benoemden de voormalige gemeente Hontenisse in dezelfde ademstoot omdat ze weigerden het woord van de nieuwe, overkoepelende gemeente Hulst uit te spreken. De tweede groep bestond uit Zeeuws-Vlamingen die elders in de provincie waren geboren. Wij behoorden tot een derde groep: *de import*.

Het zijn in dat gebied vooral de importmensen die aan elkaar gaan klitten, merkten wij. Maar ook tussen de import ontstonden scheidingslijnen, bijvoorbeeld tussen hen van boven en onder de rivieren en tussen Amsterdammers en Rotterdammers. Wij als Brabanders werden door de Zeeuwen wat meer getolereerd dan randstedelingen uit *Olland*, maar daar was dan ook alles mee gezegd.

In dit stukje Nederland heerst het motto: *Doe mâr hewoon, dan doe jie al hek henoeg*. Mensen houden er hun deuren graag gesloten, niet alleen voor elkaar, maar vooral voor hen met een wat ondernemende aard.

Ik herinner me nog een raar gesprek met Zeeuwse kennissen. Ze waren nog geen vijftig en destijds al bezig met een nieuwe indeling van hun huis. *"Voor als we oud worden."* De badkamer zou op de begane grond komen, naast een woonkamer die eenvoudig aan te passen zou zijn als slaapkamer. We werden er licht onpasselijk van en dat werd opgemerkt. De vraag kwam of wij totaal niet bezig waren met het nadenken over zaken als slecht ter been worden in de toekomst. Ik schoot nee-schuddend in de lach en grapte dat we misschien tegen die tijd op Ibiza of Aruba zouden wonen. Die opmerking viel duidelijk niet in goede aarde. Er werd ons te verstaan gegeven dat ze niet wilden investeren in vriendschappen waarbij mensen zo duidelijk aangaven dat ze wellicht niet in het Oosten van Zeeuws-Vlaanderen zouden blijven wonen. Ik wist niet wat ik hoorde en dacht aanvankelijk dat er een grapje gemaakt werd.

In Zeeuws-Vlaanderen wil men vooral alles houden zoals het is. Dat is al te zien bij de dorpsbakker, die in al die jaren nog steeds dezelfde gebakjes verkoopt; opengesneden chocoladesoezen met drie stukjes ananas erop. Dat alles zo blijft als het is, zagen we ook als we het raam van onze buurvrouw passeerden. Zittend op een stoel zwaaide ze dan naar ons in het voorbijgaan.

Het maakte ons lichtelijk depri. Was dit het leven? Je net zoals die kennissen op middelbare leeftijd al voorbereiden op de naderende periode van ouderdom en dood? Over twintig jaar nog steeds diezelfde gebakjes vreten? Zouden wij daar als wij oud zijn ook zo triestig voor het raam zitten zwaaien naar voorbijgangers? Het zou een ware nachtmerrie zijn!

De rust die we eerder in het vlakke landschap vonden werd beklemmend, de hemelse vergezichten te weids en grijs. De contacten met de Zeeuwen die wij hadden leren kennen waren, op enkele uitzonderingen na, vooral inhoudloos en oppervlakkig. Waarover ik me vooral bleef verbazen, was de afstandelijkheid van de mensen. Ik heb nergens anders meegemaakt dat mensen zo op zichzelf zijn en zo onattent naar anderen toe. Ik vond dat ook onbegrijpelijk. Er woonden bijvoorbeeld verschillende weduwwrouwen in onze straat, die elkaar goedendag zeiden, een enkele keer samen koffiedronken, maar die nooit eens gezamenlijk aten om dan met zijn allen een leuke avond te hebben. Velen, niet alleen ouderen, maar ook jonge mensen, leken zich vooral op te sluiten in hun eigen huizen en hadden alleen maar contact met hun eigen families. Ondertussen werd er wel vaak

geklaagd over eenzaamheid, maar deed niemand er wat aan om daar iets aan te veranderen. Zelfs bij meetings of dorpsfeesten, confisqueerden families eigen tafels en werd er nauwelijks een woord met anderen gerept. Onze vaste vrienden hadden we behouden, maar we leerden weinig Zeeuws-Vlamingen écht kennen. Ik denk dat je in die regio geboren moet zijn om echt van het gebied en de wat afwijkende mentaliteit te kunnen houden.

Ik vroeg me wel af waarom alle ergernissen ineens zo bij ons opspeelden. Werd Jean geteisterd door een penopauze en was ik van een premature menopauze in een midlife-crisis beland? Kwam het allemaal daardoor nog eens een tandje extra hard binnen? Een angst om in de toekomst ons huis te moeten verbouwen voor als we niet goed ter been meer zouden zijn, bezorgde me nare dromen.

Ik geef toe dat ik op dat moment behoorlijk verbitterd was geworden. Misselijk van de ziekmakende voetbalwereld. Balend dat een bekende uitgeverij die een thriller van me zou uitgeven op het laatste moment contractbreuk pleegde door factoren die los van mij en mijn boek stonden. Moe van de donkere wolken die als een grijze brij boven de weilanden hingen. Boos dat het strandje werd afgesloten waar we altijd fijn met onze honden wandelden. Ziek van de Zeeuwse mentaliteit die zo enorm verschilde van de Brabantse gezelligheid. Want ja, Guus Meeuwis heeft gelijk als hij zingt: *"En dan denk ik aan Brabant, want daar brandt nog licht."* Toen ik als fan van harde metalmuziek met een melancholisch gevoel naar Guus luisterde, terwijl ik goed besepte dat Jean en ik helemaal niet naar Brabant terugwilden, wist ik dat het toch weer hoog tijd was voor een verandering. En Jean had exact dezelfde gedachte.

We kletsten daar wel eens over met een Amsterdamse kennis die in Zeeuws-Vlaanderen woonde en er ook maar al te graag weg wilde. O zo vaak lachten we samen hartelijk om de bizarre situaties die zich daar voordeden. Zo parkeerde een buur van haar regelmatig zijn auto met aanhangwagen op de stoep voor haar huis als de fruitbomen in haar voortuin vruchten droegen. Hij bleef dan net zo lang langslopen en aan de boomtakken schudden en sjorren tot zijn aanhanger vol lag. Als ze terugkwam van een weekje vakantie, waren al haar appels gepikt en zat men die doodleuk aan de overkant te verkopen.

Zeeuwen zijn *zuinig* wordt er gezegd en dat gezegde klopt wel. Zo werden we eens voor een verjaardagfeest uitgenodigd dat plaatsvond in een kroeg waar bleek dat iedereen zijn eigen drankjes moest betalen. Van import hoorden we hoe Zeeuwen op een feest tijdens een buffet plastic zakjes met eten hadden gevuld en die stiekem in handtassen hadden gepropt. Het toppunt was zichtbaar op een feest van uit Brabant afkomstige vrienden, waar mensen die niet uitgenodigd waren, toch gewoon drankjes bestelden aan de bar op kosten van de feestvarkens. Tijdens het eten, dat verzorgd werd via een foodtruck, werden er kinderen over een hek getild om eten en drankjes te snaaien en die door het traliegaas aan ongenodigden te geven.

Ik vond het in Zeeuws-Vlaanderen ook best moeilijk om met mensen om te gaan die wegkeken als er een rondje gegeven moest worden of zelfs op stap gingen zonder geld op zak te hebben.

"Brood? Brood dat eten we thuis wel," hoorden we rondom ons zeggen toen een enthousiaste ondernemer in de omgeving neerstreek die de illusie had dat het gebied een sandwichzaak ontbeerde. Gratis hapjes vonden daarentegen gretig aftrek. Een kaasproeverijtje bij een supermarkt was in drie minuten leeg. Handenvol kaasblokjes werden er dan van het plateautje gegraaid.

Bakkers waren 's middags al uitverkocht en verkochten soms producten die een test van de Keuringsdienst van Waren niet zouden doorstaan. De enige ijssalon in de nabije omgeving had geen slagroom en verkocht ijs waar je drie dagen later nog plezier van had als je je opsloot in het kleinste hokje van het huis. Zelfs de HEMA vergrendelde de deuren een kwartier eerder dan op de deurpost stond vermeld. Toen we daar een keer voor de gesloten deur stonden om kwartover vijf en we een medewerkster vroegen wat de reden daarvan was, kregen we te horen: *"Omdat er zo tegen half zes meestal toch niemand meer komt."*

Ik weet niet of het voor honderd procent op het betreffende gebied van toepassing is, maar voor Bourgondische Brabanders, was het deel waar wij woonden een rare plek waar we moeilijk konden aarden.

Veel gedrag was hilarisch, maar tegelijkertijd onbegrijpelijk lomp en bot. Zo ging er op een avond een hond van ons vreselijk te keer. Hij blafte bij ons tuinhek en leek helemaal in paniek te zijn. Buiten hoorde ik iemand zachtjes om hulp roepen. De bejaarde buurvrouw bleek gevallen te zijn en

lag languit op de koude tegels van haar terras. Natuurlijk hielpen we haar direct overeind, belden we haar dochter en bleven we lang bij haar wachten op een zoon die zou komen, maar die niet kwam opdagen. Daags daarna kon er geen groetje van af van haar kinderen die bij haar op visite zaten. Niemand die even zei dat het fijn was dat we hun moeder hadden geholpen. Er werd niet eens hallo gezegd!

Lomp waren vooral de uitingen van de *Groenendiekers*. Dat was te merken toen we een donkere jongen de sleutel van ons huis hadden gegeven omdat hij bij ons zou eten en wij later zouden arriveren dan hij. We kregen bij thuiskomst van de halve straat te horen dat er een "zwartje" in ons huis zat. Men had het al niet op hen die *van buiten* komen, maar al helemaal niet op kleurlingen. Aan een Surinaamse vrouw uit onze straat werd door pakketbezorgers steevast gevraagd of "*De vrouw des huizes ook thuis was?*" omdat men er klakkeloos van uitging dat ze de huishoudster was. Tijdens de carnavalsoptocht liep er een grote groep verkleed als negerinnetjes en een Congolese jongen werd in een dorpskroeg geweigerd vanwege zijn kleur.

Wij vonden de Zeeuws-Vlamingen best wel raar en dat kwam ook tot uiting in andere gedragingen.

In de tijd waarin we nog diervoeding bezorgden, brachten we ook altijd voer bij een vrouw met een leuke, grote hond. Het beestje kwam altijd even knuffelen en kreeg dan koekjes van me. Zijn bazinnetje bleef me steeds erg lang aan de praat houden, dusdanig lang dat ik iedere keer moeite moest doen om het gesprek af te kappen zodat we weer konden vertrekken om onze bezorgroute te vervolgen. Tijdens een verjaardag van iemand bleek diezelfde vrouw ook te zijn uitgenodigd. We kenden er bijna niemand en besloten bij haar te gaan zitten, omdat ze altijd zoveel te vertellen had. Die avond keek ze steeds weg en trok ze haar mond niet open. Na afloop verduidelijkte ze dat ze het lastig vond als haar provinciegenoten zouden zien dat ze met *import* zat te praten.

Tot grote ergernis van veel Zeeuws-Vlamingen wordt zo'n 60% van de huizen verkocht aan *meinsè van buiten*. En uitgerekend die nieuwkomers proberen vaak het Zeeuwse te veranderen. Ze mengen zich in dorpsraden, worden actief lid van allerlei verenigingen of werpen zich op als organisator of vrijwilliger van allerlei activiteiten. Meestal krijgen ze geen

poot aan de grond als ze een verandering willen bewerkstelligen of leuke ideetjes hebben.

In Zeeuws-Vlaanderen heerst een *ons-kent-ons* cultuurtje, vanwege het geringe aantal inwoners. Er vormen zich gesloten gemeenschappen die zich niet tolerant opstellen ten aanzien van import. Dat laatste gegeven zal niet veranderen, omdat Zeeuwen weten dat veel import vroeg of laat weer vertrekt of naar een ander dorp verkast in de hoop dat het daar leuker is. Onderhuids is het besef aanwezig dat ze het toch met elkaar zullen moeten blijven rooien en dus houdt men vooral elkaar te vriend.

Er zal vast ook import zijn die het daar in het zuiden naar de zin heeft, al heb ik er weinig ontmoet. De meesten die ik sprak, droomden ook over het kopen van een *ferme* in Frankrijk, hadden een *casa* in Spanje op het oog of overwogen richting Hongarije te vertrekken. Sommige naar de regio verhuisde Belgen en Nederlanders wilden dringend weer terug naar hun geboortegrond, terug naar Antwerpen of terug naar Rotterdam. En allen hadden ze verhalen te over die te maken hadden met dat afwijkende gedrag dat de streek zo kenmerkt en zich openbaart aan iedere buitenstaander die er een tijdje woont. Zulke ergernissen waren overigens ook herkenbaar voor een aantal Zeeuwen waarmee we wel een klik hadden. Zij hoopten er ook ooit weg te kunnen en lieten tijdens gesprekken daarover soms ook het woord emigratie vallen.

Het bord *Welkom in Zeeland!* prijkt altijd op een grote stand op de emigratiebeurs. Deze leus om mensen aan te trekken in dit leegloopgebied is misleidend. Import is niet echt welkom en Zeeuws-Vlaanderen is in geen enkel opzicht te vergelijken met datgene wat iemand zoekt die binnen Europa wil emigreren. Zo heerst er geen vriendelijke zuiderse mentaliteit, is men overwegend niet zo behulpzaam als de gemiddelde Griek en creëert men er niet de gezellige sfeer waarover mensen spreken die houden van het Bourgondische België. Bourgondisch zijn ze echt allerminst. Het enige wat in Zeeland echt goed draait qua restaurants zijn de plekken waar je *veul voor weinig* krijgt. Ik heb me rot gelachen toen een Zeeuw me zei dat hij graag uit eten ging en dan naar Bachten Dieke ging. Ik dacht dat hij het over een plaatsnaam had, maar het bleek een bejaardenhuis in Terneuzen te zijn, werd me verduidelijkt door andere aanwezigen die er ook graag heen gingen. In dat bejaardenhuis kregen ze dan voor een habbekrats een driegangen maaltje.

Ik heb tranen met tuiten gelachen toen een Zeeuw van *de overkant*, uit Middelburg, die in Oost-Zeeuws-Vlaanderen werkte, me vertelde dat hij een collega had die tijdens de lunch op maandag een appeltje at, op dinsdag een sinaasappeltje, op woensdag een mandarijn, op donderdag een banaan en op vrijdag een peer. In die volgorde ging het al meer dan twintig jaar! Dat deed me denken aan een kennis die me zei dat ze elke vrijdag naar de bakker ging en dat ze op donderdagmiddag altijd telefonisch haar bestelling doorgaf. "*De bestelling is altijd hetzelfde,*" zei ze lachend. Dat gold dan overigens ook voor uitjes en vakanties die ook steevast op dezelfde plek gevierd werden.

In het onderste puntje van Nederland blijft, op alle niveaus, steeds alles zoals het was. Misschien kom je dat ook tegen in andere kleine Nederlandse dorpen in plattelandsgemeenten. Wie niet in een open gemeenschap terecht komt en *die vreemdeling* blijft, kan op zo'n plek niet makkelijk integreren.

Zeeland zou niet veranderen, concludeerden we, maar wij waren wel veranderd en wellicht ontwaakte ook opnieuw onze stadse, maar vooral onze ondernemende natuur.

"*Wij willen hier ook weg,*" zei een kennis uit Zwijndrecht die bezig was zijn huis verkoopklaar te maken. Een andere kennis, een van origine uit Rotterdam afkomstige vijftiger, wilde zo dolgraag Zeeuws-Vlaanderen verlaten, dat hij brieven schreef naar de burgemeester van Rotterdam en zelfs poogde via een krantenbericht aan de bak te komen in zijn geboortestad. We konden dat heel goed begrijpen. De prachtige natuur bood ons ook geen compensatie meer voor alles wat we in dit stukje Zeeland misten. We waren er wel klaar mee. *Echt klaar!*

Maar wat dan? Terug naar Brabant? De drukte weer wat meer opzoeken? Wonen nabij een leuke stad? Bergen op Zoom leek ons best gezellig en dus bekeken we huizen in die omgeving. In Rucphen bleek de buurtpreventie hoogtij te vieren en slenterden we door woningen met metalen tralies voor de ramen. In Chaam stond een huis te koop tegenover een Islamitische slachterij waar een dikkerd met een groot slagmes in de hand steeds een lichter schapen stond op te wachten. In Wouwse Plantage konden we wonen in de nabijheid van een vleeskoeienbedrijf en in andere plaatsen was het van hetzelfde laken een pak, want de intensieve vee-industrie viert daar overal hoogtij. Steeds als we weer de

moederloze kalfjes voor iglo's zagen huilen en bouwsels zagen waarin varkens een afschuwelijk leven in het donker leiden, hadden we alweer gegeten en gedronken.

Daar waar in Zeeuws-Vlaanderen de tijd bleef stilstaan, was Brabant toch behoorlijk veranderd. De al enorme veestapel in Brabant is in relatief korte tijd dusdanig gegroeid dat er haast geen ontkomen aan bleek en veel mensen in Brabant kampen met longproblemen als gevolg daarvan. De criminaliteit bleek nog meer te zijn toegenomen. Dat ontdekten we ook toen we een leuk bedrijfspand te koop zagen staan nabij een grote Brabantse stad en we samen brainstormden en mogelijkheden bekeken om ons daar te vestigen om er een leuk, nieuw bedrijf op te zetten. In de betreffende wijk bleken in twee maanden tijd drie mensen te zijn vermoord. Dat waren Brabantse minpunten die Guus Meeuwis niet bezong en ineens herinnerden we ons daardoor ook wel weer heel goed waarom we naar de rustige, zuidelijke polders waren vertrokken. Zeeuws-Vlaanderen was vergeleken met Brabant dan toch zo erg niet, maar wij wilden er absoluut niet blijven. Maar waar moesten we heen?

Over het land waren Jean en ik het snel eens. Het zonnige Franse kathareng gebied oefende al sinds we er op vakantie waren geweest een enorme aantrekkingskracht uit op ons. Steeds als we daar waren geweest en thuis terugkwamen, hadden we heimwee naar de gezelligheid en sfeer van daar. Iedere vakantie in het gebied voelde als een warm bad. Koorts speelde opnieuw op.

Emigratiekoorts.

Beren op de weg

Er verschenen beren op de weg als ik over een emigratie naar Frankrijk nadacht. Die hadden vooral te maken met gedachten over wat er zou kunnen gebeuren als er problemen zouden optreden op gezondheidsvlak. Wat als je ziek wordt, in een ziekenhuis belandt en je niet goed kunt uitdrukken wat je mankeert of niet verstaat wat een arts je wil verduidelijken? Wat als er één van ons iets overkomt en de ander moederziel alleen in zo'n vreemd land achterblijft?

Er gaan veel zaken mank in Nederland, waaronder de wijze waarop ziekenhuizen functioneren. Je hoeft maar door wat Facebookberichten te

bladeren om te zien wat er allemaal mis is. Die ontwikkelingen in de zorg maakten ons best ongerust en verhalen te over.

In een verder verleden kreeg een chauffeur van ons bedrijf een auto-ongeluk in Duitsland. Hij had bijna al zijn ribben gebroken en was er zeer slecht aan toe. De verwondingen waren zo ernstig dat hij in een kunstmatige coma werd gebracht om te herstellen. Het was vreselijk! Zijn vrouw en ik kregen bij het ziekenhuis een verpleegstersflat tot onze beschikking en een nichtje zorgde voor hun drie jonge kinderen. Ik paste op verzoek van zijn vrouw handoplegging bij hem toe en het resultaat daarvan werd opgemerkt door de verpleegkundigen en artsen. Steeds als zijn hartslag te hoog was en ik mijn handen boven hem hield en energie doorgaf, viel aan de hartslagmeter af te lezen dat zijn hartslag zienderogen omlaag ging. Ik werd een *heilpraktizeur* genoemd en zelfs een paar keer 's nachts uit bed getrommeld als zijn hart op hol was geslagen. De op deze afdeling verleende zorg voor deze chauffeur was perfect en *gründlich*, doktoren hielden toezicht, verpleegsters renden de benen onder hun lijf vandaan. Toen hij weer opknapte, kon hij naar een Nederlands ziekenhuis vervoerd worden, om dichterbij in de buurt van zijn gezin te herstellen. Zijn vrouw en ik reden mee met de ambulance. Aangekomen bij het Nederlandse ziekenhuis, wist men nergens van, ondanks dat men hen vanuit Duitsland een lijvig dossier had doorgezonden.

Zijn vrouw en ik kregen wat lakens in onze handen gedrukt en er werd een kamernummer genoemd, vergezeld van de mededeling dat "*als meneer wilde douchen, er niemand beschikbaar was om hem daarbij te helpen*". We hebben hem daarom samen onder de douche gehesen. Een grote kerel helpen, die amper bij kennis was en niet goed kon lopen, was een hele klus. Vervolgens hebben we zelf het vieze bed afgehaald, waarin een andere zieke had gelegen, en het voor hem opgedekt met de schone lakens. Na ongeveer twee uur wachten liet een eerste verpleegster zich zien. Ze vroeg aan hem of hij haar even precies kon vertellen welke medicatie hij gebruikte. Deze man was echter nog hartstikke verward. We verwezen naar het Duitse dossier, maar ze vertelde dat ze nog geen tijd had genomen om het te bekijken. Die nacht is hij daar uit bed geklommen en werd hij 's ochtends dwalend op de parkeerplaats aangetroffen. Men had hem niet eens gemist!

Het voorval schoot in mijn gedachten toen ik aan Frankrijk dacht. Zouden zulke dingen daar ook gebeuren?

Dat de zorg in Nederland onmenselijke vormen aanneemt is me in de loop der jaren steeds weer bevestigd. Een bejaarde buurman keerde uitgedroogd huiswaarts na een ziekenhuisopname en bleek tien kilo afgevallen te zijn in twee weken tijd. Bij een kennis werd er een fout met een drain gemaakt, waardoor er een darm scheurde en hij voor een tweede keer geopereerd moest worden. Sinds onze zwager in het ziekenhuis belandde na een hartinfarct en hij de volgende ochtend door een verpleegster een ontbijt voorgezet kreeg met een gebakken ei dat rijkelijk met zout bestrooid was, is mijn negatieve beeld van de zorg niet veranderd.

Dat beeld verbeterde ook niet toen we 's nachts gewekt werden door een bonkend geluid en we onze hoogbejaarde buurvrouw wild en paniekerig op haar raam zagen bonzen. Jean belde de alarmlijn en ik ging bij haar naar binnen om te kijken wat er precies aan de hand was. Medewerkers van een later arriverende ambulance gedroegen zich ronduit schandelijk ten opzichte van deze vrouw. Er werd getutoyeerd en op een zeer asociale manier tegen deze vrouw gesproken. Algemene checks werden zonder oog voor hygiëne uitgevoerd. Het leek me extra verschrikkelijk om zulke dingen in een vreemd land mee te maken. Hoe zou ik me dan moeten redden in een taal die ik niet goed spreek?

Uit mijn herinneringen borrelde ook nog een horrorverhaal naar boven van een koppel dat naar Hongarije emigreerde. Zij werd daar ziek en tijdens een pijnlijke behandeling kreeg ze de vraag voorgeschoteld of ze met óf zonder verdoving de verdere behandeling wilde ondergaan. Toen ze koos voor verdoving moest ze een behoorlijk bedrag bijbetalen.

Ik verdiepte me wat in de Franse zorgsector en was meteen gerustgesteld, want duidelijk kwam naar voren dat alles daar allemaal stukken beter geregeld is. De zorgkosten zijn er relatief laag en de Franse regering besteedt meer geld aan gezondheidsuitgaven dan andere landen en stelt meer ziekenhuisbedden beschikbaar voor de bevolking. De kwaliteit van de zorg is goed, zo sterven er vier keer minder mensen aan een hartinfarct dan in andere landen. De levensverwachting is in Frankrijk bovengemiddeld hoog, men wordt er gemiddeld 82,4 jaar oud, daar waar men in Japan het oudst wordt, namelijk gemiddeld zo'n 83,9 jaar. Dat de

mensen in Frankrijk een hoge levensverwachting hebben, is bijzonder te noemen. Want hoewel roken daar een kostbare hobby is, blijven Fransen stevige rokers en ook hun alcoholgebruik ligt veel hoger dan in andere landen. De gemiddelde Fransman drinkt ieder jaar zo'n honderd liter wijn.² Fransen zijn zelf zeer tevreden over de zorg en het zorgstelsel en beoordelen dat met een ruime voldoende, daar waar de zorg in andere EU-landen als onvoldoende wordt bestempeld. Het zorgstelsel is efficiënt, de dienstverlening uitmuntend en de zorg goed toegankelijk. Ik vond het bijzonder te lezen dat in een onderzoek van de WHO (World Health Organization) de Franse gezondheidszorg als de beste van de hele wereld is bestempeld.³

Voor mensen die operaties nodig hebben, zijn er geen lange wachttijden en oudere mensen krijgen thuiszorg zodat ze zo lang mogelijk op hun eigen stekje kunnen blijven wonen. Berichten die ik op fora las van ouderen in Frankrijk stelden me erg gerust. Bejaardenhuizen zijn in Frankrijk veelal kleinschalig en ook daar blijkt de zorg heel goed te zijn, helemaal als je het vergelijkt met hoe schouderouderen in Nederland behandeld worden. Een groot verschil met Nederlanders is dat Fransen de betekenis van het woordje *respect* nog kennen en men op veel plekken ook goed begrijpt hoe belangrijk de rol van een huisdier kan zijn in het leven van een oudje.

Lange tijd hadden we geleefd tussen mensen die zich alleen maar angstvallig aan zekerheden vastklampten en erg bezig waren met toekomstige mankementen en doodgaan. Voor eerder uitgevlogen Zeeuws-Vlamingen die op latere leeftijd toch weer terug waren gekeerd naar hun geboortegrond, was het gebied ook een eindstation. Die dachten dan vol weemoed terug aan betere tijden op meer enerverende plekken.

Het was alsof ik een beetje besmet was geraakt met al dit soort, regelmatig uitgesproken, negatieve aspecten van het leven, waardoor het tot me nemen van deze informatie over Frankrijk geruststellend was. Ik besloot dit onderwerp van me af te zetten met de gedachte dat we er qua zorgverlening zeker niet op achteruit zouden gaan.

Knopen doorhakken!

We hakten vrij snel de knoop definitief door dat we daadwerkelijk Nederland zouden verruilen voor Zuid-Frankrijk. In het oude katharengedebiet voelde de energie steeds zo prettig en is ook veel mysterie

te vinden dat onze interesse heeft. De tempeliers lieten daar interessante voetsporen achter en het is hét walhalla voor liefhebbers van auteurs zoals Von Däniken, omdat er zo ontzettend veel te onderzoeken is. Overal bevinden zich daar restanten van oude culturen en geheimzinnige genootschappen.

Het idee in die regio te gaan wonen tussen de mysteries die kleven aan boeiende legendes begon te broeien, kreeg vorm in onze toekomstvisie en maakte ons enthousiast. Het zou allemaal nog even duren, maar het plan lag er en we besloten spijkers met koppen te slaan.

Om te beginnen wilden we alle negativiteit uit ons leven verwijderen. Redelijk rigoureuus kaptten we alles af wat wij als onprettig ervaren en zorgden we dat er ruimte en tijd kwam om te herbronnen.

Ik besepte dat ik chronisch depressief was geworden en kennelijk had ik die voorbije jaren in de voetbalwereld nodig gehad om bepaalde zaken uitvergroot voorgespiegeld te krijgen. Het was alsof we in die periode door een vergrootglas veel negatieve en verdorven eigenschappen van mensen te zien hadden gekregen en daaruit een lering moesten trekken.

Voor kennissen en vrienden hoefden we niet in Nederland te blijven. Degenen die in ons leven bleven nadat we uit Brabant vertrokken waren, zouden we in het buitenland geheid ook nog wel eens zien en kunnen opzoeken tijdens vakanties. Dat gold ook voor de echte vrienden die we in Zeeland hadden, voornamelijk van Belgische komaf. Bovendien spookten bij die vrienden ook plannen tot emigratie door het hoofd en sommige hadden hun huis te koop gezet of waren zelfs al aanstalten aan het maken om te vertrekken.

We realiseerden ons dat je weliswaar in een bepaald land geboren kunt zijn, maar dan niet automatisch de plicht hebt om daar je hele leven te blijven. Er daalde een rust over ons neer en gedachten vulden zich met beelden van het zonnige zuiden.

Vol enthousiasme ruimden we letterlijk troep op. Bussen vol rotzooi brachten we naar de stort. Het werd hoog tijd om zaken te ordenen en schoon schip te maken. De periode om een nieuwe weg in te slaan en niet te blijven hangen in het oude was aangebroken. Tijd om opnieuw te gaan leven! En deze keer écht!

Ik veroordeel het niet als mensen vasthoudend zijn ten aanzien van hun baan of andere zekerheden, dat moet ieder immers voor zich weten, maar

Jean en ik zitten zo niet in elkaar. Jean houdt wel van een uitdaging en ik ben ook altijd een bezige bij geweest. In Zeeuws-Vlaanderen waren we moe geworden. Gedeeltelijk in slaap gesukkeld.

We zijn geen mensen van twaalf ambachten, dertien ongelukken. Steeds verdienden we met door ons opgezette ondernemingen genoeg om een leuk leven te hebben. In de voorbije jaren hebben we daardoor natuurlijk ook een hoop geleerd. Hoewel een emigratie toch wel een beetje voelt als in het diepe springen, bleek zo'n sprong voor ons niet zo moeilijk om te maken.

Jean spreekt een aardig woordje Frans, mijn basis-Frans was op dat moment nog wankel, maar ik zag er niet tegenop om het te gaan leren met boekjes van de Witte Boekwinkel en een luistercursus van Action. Zuid-Frankrijk is ook niet het einde van de wereld. Vanuit Carcassonne vlieg je in anderhalf uur naar Welschap of Zaventem en met de auto rijd je in een dikke dag terug naar Nederland. Bij calamiteiten op je geboortegrond kun je in een mum van tijd weer in het land terecht komen waar je de weg goed kent.

Een plan om in het departement *Aude* in de Languedoc een pand te zoeken met aanpalende vakantiehuisjes, in het Frans *gîtes* genoemd, bracht ons het nodige enthousiasme. Met name dat laatste was prettig om te merken. Fluitend liepen we door het huis. Wie langer dan een decennium Zeeuws Vlaanderen overleeft, houdt het ook wel vol in de Franse bergen, zeiden we tegen elkaar.

Nu gaan we het echt doen. We gaan er gewoon voor!

Alleen al dat gevoel was een remedie om de resterende tijd in Zeeuws-Vlaanderen te *overleven*. Ik, die meestal vrolijk, energiek en optimistisch in het leven sta, kampte met een haast niet te overwinnen vermoeidheid. Ik was een tijd lang niet meer uit mijn bed te branden, lag urenlang in bad en had nergens meer zin in. Dit terwijl bekenden weten wat voor adhd'er ik kan zijn, "zo'n *duizendingendoekje*" zoals een schrijfvriendin weleens gekscherend zegt. Het was of ik mezelf door de nieuwe plannen weer een beetje terugvond en het lukte me mezelf te herpakken en mijn gedaalde energieniveau weer op peil te krijgen.

Ik begon weer grapjes te maken, door expres in supermarkten aan vakkenvullers moeilijke te dingen vragen. "*Heb je ook jalapeños? Naans? Tempé?*" Jean en ik piesten haast in onze broeken van het lachen om de

vreemde blikken die dat opleverde. We ergerden ons aan het feit dat er in supermarkten zoveel producten werden verkocht die over de datum waren. We trokken ze uit de schappen en brachten winkelmandjes vol beschimmelde koeken, verlepte groenten en ander bedorven voedsel naar klantenbalies. Ik gaf grote bekken als ik onterecht behandeld werd. Zo had een caissière een fout gemaakt bij het wegen van een pompoen, waardoor ik er een niet kloppende, veel te hoge prijs moest betalen. Bij de infobalie wilde de medewerker niet naar me luisteren. *"Meneer, als dit pompoentje vijf kilo weegt, dan betekent dat dat ik tieten heb die twintig kilo zwaar zijn."* Met een rode kop werd er dan toch gewogen en bleek ik gelijk te hebben. Het was allemaal niet zo aardig van me, maar wel grappig.

Klaar in Nederland

Een voorval dat zich voordeed voor een supermarkt in Axel staat nog steeds op mijn netvlies gegrift. Voor de drukke winkel zat een oude man leunend en met een achterovergedrukt hoofd en gesloten ogen op een bankje. Hij oogde bleek en hield zijn mond krampachtig in een lichtgeopende stand. Toen we de man van dichterbij bekeken, leek het of hij dood was. Omdat wij hem niet wakker kregen, belden we 112. Het was duidelijk geen zwerver, drugsverslaafde of alcoholist en zelfs dan nog...

"Hij kan wel dood zijn," zei een Zeeuwse tegen ons en ze liep schaterend door. Mensen grepen naar hun mobieltjes. Niet om te bellen voor hulp, maar om foto's en filmpjes te maken voor op Facebook. Een jonge caissière van de supermarkt zei me dat veel mensen het erg grappig vonden en dat hij er al vier uur lag. Ze dimde in toen ik haar zei dat ik het niet normaal vond dat er in al die uren niemand actie had ondernomen.

"Zo'n vent is niet mijn verantwoordelijkheid," reageerde ze gepikeerd in plat Zeeuws.

Toen uiteindelijk de politie arriveerde werd de bejaarde door een jonge agent tegen zijn schenen geschopt. Hij schrok overeind en het bleek helemaal niet goed met hem te gaan. De man bleek onwel te zijn geworden en had van niemand hulp gekregen.

Enkele weken daarna vertelde een internetkennisje dat woonachtig is in Amsterdam over eenzelfde soort voorval. Zij had een man op straat zien liggen in de nabijheid van een brandweerkazerne. Het verbaasde haar dat iedereen gewoon aan hem voorbij wandelde alsof er niets aan de hand

was. In paniek rende ze naar de kazerne en schoten brandweermannen te hulp.

Nog geen maand daarna werd de blinde moeder van een voormalig cursist van me in Limburg aangevallen door een loslopende hond. De vrouw liep met haar geleidehond over straat toen de hond eerst haar hulphond aanvloog en zij aansluitend enorm gebeten werd. Ze viel op de grond en dat was natuurlijk hartstikke traumatisch voor haar, vooral omdat ze niet kon zien wat er precies aan de hand was. Het gebeurde op klaarlichte dag en ze hoorde dat er mensen liepen, maar niemand greep in. *Helemaal niemand!* Ze strompelde samen met haar gewonde hond naar huis en kon daar pas bellen om hulp.

In dromen zette ik mijn roze bril op en visualiseerde ik over de Languedoc, waar zulke nare dingen in mijn beleving niet gebeurden.

De voorvallen typeren wel wat er in Nederland gaande is. Velen hebben er geen oog meer voor elkaar en het is dan niet vreemd dat veel mensen doodongelukkig zijn. Ik heb in mijn praktijk regelmatig gesprekken gehad met klanten en cursisten die hun dieren beschouwden als een drijfveer om toch maar door te zetten, terwijl ze het leven eigenlijk niet meer zagen zitten.

In 2017 pleegden in Nederland ruim 1900 mensen suïcide. Bij ruim vier op de tien zelfdodingen betrof het mensen tussen de 40 en 60 jaar. Het aantal zelfmoorden onder jongeren was ook flink toegenomen.⁴ Het daadwerkelijke aantal ligt veel hoger, omdat zij die niet direct sterven aan hun suïcidepoging, en vervolgens alsnog sterven door complicaties die het gevolg ervan zijn, niet meegeteld worden.

In drukbevolkte gebieden verliezen mensen steeds meer het contact met elkaar en ook dat komt terug in de cijfers. Zo blijkt uit een in 2017 gepubliceerd onderzoek dat bijna de helft van de Amsterdammers zich in meerdere of mindere mate alleen voelt. 48% van de volwassenen is eenzaam, waarvan 13% aangeeft zich ernstig eenzaam te voelen.⁵

Meer dan de helft van werkend Nederland heeft geen passie voor de inhoud van hun werkzaamheden of gaat zelfs met tegenzin naar het werk.⁶ Daarin zit vast ook een link met de grote hoeveelheid huishoudens die moeilijk rondkomen, want één op de vijf Nederlandse huishoudens heeft betalingsachterstanden. Maar liefst 38% van de ondervraagden tijdens een

onderzoek van Nibud in 2018, bleek moeite te hebben om de eindjes aan elkaar te knopen.⁷

Dat het met de ouderen ook niet goed gaat, blijkt wel uit het feit dat ook zij een steeds minder prettig leven hebben, wanneer ze afhankelijk zijn van de zorg in instellingen. Schokkend daarbij is de wetenschap dat zo'n 170.000 ouderen die in Nederland nog thuiswonend zijn financieel uitgebuit of fysiek of psychisch mishandeld worden.⁸ In de meerderheid van die gevallen gaat het niet om een eenmalig incident.

De jeugd heeft de toekomst, maar daarmee gaat het evenmin goed. Jongeren tussen de 18 en 34 jaar, de zogeheten *millennials*, bezoeken massaal psychologen. Uit een onderzoek van Metro in 2017 onder zo'n 2000 jongeren bleek zelfs dat 75 procent overwoog naar een psycholoog te gaan. In dat jaar kregen maar liefst 405.000 Nederlandse jongeren, van onder de achttien, begeleiding van jeugdzorg.⁹ Dat is 11% van de jongeren in Nederland! *Early Life Stress* is in Nederland ook een steeds vaker gehoorde term die duidt op chronische stress bij hele kleine kinderen. Deze stress in het prille levensbegin kan een veroorzaker zijn van een burn-out, depressie of hart- en vaatziekten op latere leeftijd.¹⁰

Er gaat iets mis in Nederland en dat constateerden niet alleen wij. De emigratiestroom is in de afgelopen 150 jaar nog nooit zo groot geweest en doet een beetje denken aan de periode van vlak na de Tweede Wereldoorlog. Ook toen pakten velen hun biezen en vertrokken. Het nog in puin liggende naoorlogse Nederland, en de daarmee gepaard gaande huizenkrapte, zagen velen niet meer zitten en mogelijkheden lonkten in gebieden met veel ruimte. Amerika, Canada, Australië en Nieuw-Zeeland waren destijds populair. Met propaganda-achtige beelden van overvolle stranden die aan moesten tonen hoe vol Nederland was, spoorde de Nederlandse overheid ook veel mensen aan tot zo'n vertrek. In 1948 dacht dan ook één op de drie Nederlanders erover het land te verlaten. Meer dan een half miljoen mensen, destijds vijf procent van de Nederlandse populatie, zette daadwerkelijk de stap.¹¹ Een verschil tussen toen en nu is dat de naoorlogse emigranten vooral mogelijkheden zagen in het buitenland, daar waar de huidige emigrant vooral ontevreden is over Nederland en daarom zijn heil ergens anders hoopt te vinden. Bijna de helft van de Nederlanders waarbij gedachten over emigreren door het hoofd spoken, zet ook daadwerkelijk de stap en dat zijn dan vooral zij met

een ondernemende aard. Dus heb je die gedachten regelmatig, dan is de kans statistisch groot dat je eenzelfde stap zult gaan zetten als wij!

Uit een onderzoek dat uitgevoerd werd onder 11.000 bezoekers op de emigratiebeurs in 2016, bleek dat 23% uit Nederland wil vertrekken vanwege de slechte mentaliteit en hufterigheid van hun landgenoten.¹² In 2017 zijn er 154.000 Nederlanders vertrokken.¹³ Jaarlijks vertrekt dus het hele inwonertal van een gemeente zoals 's-Hertogenbosch of de complete Haarlemmermeer uit Nederland. Zo'n 400 á 500 mensen passeren dagelijks de Nederlandse landsgrens om niet meer terug te keren. Dat is veel als je die cijfers goed tot je door laat dringen.

Jurriaan Maessen schreef in juli 2017 een column voor *The PostOnline*, getiteld: *Zeven redenen om Nederland te verlaten*. Taalkunstig laat hij van alles aan bod komen, zoals druilregen, spruitjeslucht, het polderen tot men blauw ziet, succeshaat, minachting voor talent, het links lullen zonder zelf sociaal te zijn, het hapklare kleinzielige en het collectieve knappen der ruggegraten. Het door hem aangestipte calvinistische is misschien datgene wat mij het meest benauwt, al zie je dat bij in Frankrijk wonende Nederlanders soms nog wel terug, zoals bij hen die hardnekkig proberen de negen-tot-vijf-mentaliteit toe te passen op de niet zo aan tijd gebonden Franse cultuur en bij hen die van mening zijn dat een aangenomen houding, die te vergelijken is met die van een Nederlandse ambtenaar, ze in dat land ver zal brengen. Je treft het ook aan bij clubjes die Nederlanders in Frankrijk oprichten om dan samen het Wilhelmus te zingen en bij hen die totaal niet integreren in de vrijgevig Franse cultuur. Maessen noemt Nederland "een klinisch dode samenleving" en omschrijft treffend dat hoe harder je probeert je uit de mistroostigheid van Nederlandse gezapigheid te ontworstelen, hoe dieper je erin wegzakt. Zo voelde het ook voor mij. Ik kon gewoon niet meer mezelf zijn in Nederland. Op microniveau kwam dat tot uitdrukking in de toch niet zo warme contacten tussen mensen onderling, op mesoniveau leek het of er nergens enige positieve sturing vandaan kwam en op macroniveau heerst er voor mij iets epidemisch en onbehaaglijks, dat Pim Fortuyn vroeger bestempelde als een *verweesde samenleving*. Een plek zonder ideologieën en zonder richting, met een algemeen gevoel van onbehagen over de leefbaarheid tot gevolg.

Maessens benoemde remedie was het pakken van koffers en het berijden van de slang die de naam *Schengen* draagt en grenzen heeft geopend. En tja, dat is dan ook precies wat wij besloten te doen. Het zetje dat minister president Rutte gaf, toen hij riep dat wie het hier niet aanstaat maar beter kon oprotten, hadden wij niet meer nodig.

Waar een wil is, is een weg

Emigratieplannen brengen veel gedachten en voorbereidingen met zich mee. Naar Frankrijk verkassen is toch heel wat anders dan verhuizen naar een andere provincie binnen Nederland, toegegeven, emigreren naar Bali, China of Colombia zal vast nog veel moeilijker zijn.

Op het moment waarop knopen waren doorgehakt, moesten financiële zaken op een rijtje gezet worden, andere belastingvormen worden uitgeplozen en verdienden praktische regelingen uitvoerige gesprekken en onderzoek. Door onze beslissing zat ons sportbedrijf in de afrondingsfase en dat bracht ook nog wat werk met zich mee.

Ter voorbereiding bezochten we een Franse Dag op een kasteel in Amerongen om daar lezingen bij te wonen van praktijkmensen en deskundigen. Bij de vele stands in de kasteeltuin zagen we uitsluitend stralende gezichten. Op de terrasjes zaten Francofielen met een rood wijntje in de hand te luisteren naar chansons. Een enkeling viel flauw omdat de combi van gegist druivennat en hete middagzon niet op ieder mens een goede uitwerking heeft. Gelukkig had de organisatie daar al rekening mee gehouden en waren er hulpverleners aanwezig op het terrein.

Die dag leerden we dat het allemaal vrij simpel was. Nederlanders bleken welkom in Frankrijk vanwege hun ondernemende aard. Ook in ons bloed bevinden zich genen van het handelaarsvolk waar het kleine Nederland om bekendstaat, dit in tegenstelling tot de gemiddelde Fransman, die liever ambtenaar is dan ondernemer. Een B&B of andere onderneming in Frankrijk beginnen, heeft daarom veel kans van slagen en toestemmingen daartoe zijn makkelijk te krijgen. In sommige Franse leegloopgebieden zijn er zelfs subsidies voor Nederlanders die er een bedrijf willen oprichten, wat met name interessant is voor hen met beperkte financiële mogelijkheden. Leningen voor de aankoop van een woning in zo'n gebied worden in Frankrijk makkelijker verstrekt en soms worden er gratis

begeleidingstrajecten aangeboden ter ondersteuning bij de opzet van een bedrijf en het leren van de taal. Bij sommige daarbij betrokken banken werken zelfs Nederlanders en Belgen die je in je eigen taal te woord kunnen staan. Er bleek ook een organisatie te bestaan van meer dan honderd Nederlanders die naar ieder Frans gehucht een lid van hun welkomstcomité kon sturen om gearriveerde Hollanders wegwijst te maken in het land van *pain* en *fromage*.

Interessant is het gegeven dat men in Frankrijk sociale aspecten belangrijk vindt en daarom geniet je als zelfstandig ondernemer veel meer bescherming dan in Nederland. Daar waar je in het koude kikkerland eerst je eigen bezit moet opeten als je iets overkomt of dure verzekeringen moet afsluiten om risico's af te dichten, ben je in Frankrijk, wanneer je de zaken juist aanpakt, automatisch verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid en bouw je zelfs als zelfstandige een pensioen op. Ook betaal je je in Frankrijk niet blauw aan de kosten van een boekhouder. Bij een klein toeristisch bedrijf is de administratie namelijk in een paar uurtjes per jaar geregeld en zo lang je onder een bepaalde inkomensgrens blijft, wordt niet verwacht dat je ieder bonnetje van je zaak nauwkeurig bewaart. Voor het verhuren van gîtes of chambre d'hôtes, en voor het runnen van een table d'hôtes, geldt een vereenvoudigd forfaitair belastingsysteem. Tel daarbij op de gunstige prijzen op de woningmarkt, de uitgestrektheid van landschappen en het prachtige weer in het zuiden en dan ben je, als je überhaupt nog twijfelde, toch wel verkocht. We liepen na die kasteeldag over van de informatie en ik kan daarom iedereen die wil emigreren aanbevelen om zulke evenementen te bezoeken en lezingen te volgen van praktijkmensen. Als je wat contacten legt, kun je meteen ontdekken of je meer een Dordogne-type bent of je beter thuis zult voelen in Normandië of in de Morvan.

Online las ik blogs en artikelen met daarin de bruisende ervaringen van hen die de oversteek al gemaakt hadden. Ik las alles wat ik lezen kon, ook van mensen die vervuld van energie op het punt stonden eenzelfde stap te maken als wij. Opvallend was dat zelfs verhalen van spijtoptanten positieve aspecten bleken te bevatten.

Veel reeds geëmigreerden zijn de betutteling in Nederland zat en kunnen zich moeilijk verenigen met de Nederlandse calvinistische mentaliteit. Ook dat voelde goed voor ons. Eindelijk eens wat gelijkgestemden ontmoeten!

Mensen die ook verantwoordelijkheid nemen voor de creatie van een leuker leven.

Over de Fransen zelf las ik zowel positieve als negatieve verhalen. Sommige mensen worden met open armen ontvangen, anderen met argusogen bekeken, al lijkt dit soms regio, maar ook plaatsgebonden te zijn. Qua uiterlijk lijken Nederlanders best op Fransen, maar... we praten anders, denken anders, eten anders, kleden ons anders... Contact maken in Frankrijk schijnt niet altijd zo makkelijk te zijn vanwege de gereserveerdheid die veel Fransen van nature hebben. Ze laten niet snel het achterste van hun tong zien en een Nederlander blijkt toch altijd wel een beetje een buitenstaander te blijven, uitzonderingen daargelaten. Ik nam zulke uitingen van anderen ter kennisgeving aan en beschouw ze inmiddels als een vooroordeel dat hardnekkig verspreid wordt en in ieder geval niet op Zuid-Frankrijk van toepassing is. Wij hebben dit totaal niet als zodanig ervaren, maar daarover later meer.

Bovendien wonen er in Frankrijk veel Nederlanders, maar ook Belgen, Engelsen en Duitsers en al die buitenlanders kunnen elkaar eenvoudig ontmoeten als ze dat willen. Dat kan bijvoorbeeld via kennismakingsdagen en speciale kroegavonden die in sommige dorpen voor emigranten worden georganiseerd. Een groot voordeel daarbij is dat je met die mensen al veel overeenkomsten hebt. Je wilde immers allemaal weg uit je thuisland, dus er is al een gemeenschappelijke deler.

Een oorzaak van het niet echt geaccepteerd worden, is gelegen in gebruiken, gewoonten en de taalbarrière. Zo is het ontzettend belangrijk om je direct voor te stellen aan de burgemeester na vestiging in een dorp. Doe je dat niet, dan komt dat erg onbeschoft over. Zie dat dan naderhand maar eens recht te zetten.

Soms kreeg ik naar mijn hoofd gesmeten "*Ja, maar jullie kunnen zoiets doen, voor ons is dat niet weggelegd.*" Ik wil dat met klem bestrijden. Wie niet het geld heeft, maar toch wil gaan, kan eens overwegen het geluk te beproeven in Italië, waar soms huizen in leegloopdorpen voor het symbolische bedrag van één euro worden verkocht, waarbij dan wel de verplichting geldt de woning binnen drie jaar op te knappen. Verder worden er door buitenlandse bedrijven op beurzen allerlei personeelswerfingsacties gehouden. Wie bijvoorbeeld verpleegkundige is of op een andere manier medisch is onderlegd, kan in veel buitenland